

Veronika Honkasalo vas ym.

Lakialoite laiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa esitetään, että lakiin ehdokkaan vaalirahoituksesta (273/2009) lisätään vaalikohtainen kampanjakatto, joka olisi kunnallisvaaleissa 7 500 euroa, eduskuntavaaleissa 30 000 euroa ja europarlamenttivaaleissa 50 000 euroa. Lisäksi aloitteessa esitetään vaalirahoitusta koskevan ennakkoilmoituksen muuttamista vapaaehtoisesta pakolliseksi vaalirahoitusta koskevan avoimuuden lisäämiseksi.

PERUSTELUT

Kevään 2019 eduskuntavaaleissa valitut kansanedustajat ja varakansanedustajat ovat ilmoittaneet kampanjojensa hinnaksi keskimäärin noin 35 000 euroa. Hajonta on suurta, ja joukossa on useita jopa sadantuhannen euron kampanjoita.

Demokratiassa kaikilla pitäisi taustasta ja resursseista riippumatta olla mahdollisuus osallistua vaaleihin. Eduskunnan tulee edustaa Suomen kansaa kokonaisuudessaan. Demokraattiset osallistumismahdollisuudet ovat kuitenkin tällä hetkellä vahvasti polarisoituneet sosioekonomisen taustan mukaan. Käytetty kampanjarahoitus indikoi vahvasti läpimenomahdollisuuksia, ja koulutetuimmilla ja hyväosaisilla on paremmat lähtökohdat käydä kampanjaa sekä parhaat mahdollisuudet tulla valituksi.

Vaalikampanjojen paisuminen on omiaan vaikuttamaan myös politiikan sisältöön. Esimerkiksi yritystukea saavat todennäköisimmin sellaiset ehdokkaat, jotka ajavat politiikassaan ennen kaikkea yritysten asiaa, näkökulmaa ja intressejä, kun taas muunlaisilla teemoilla kampanjoivien on vaikeampaa kilpailla näkyvyydestä.

Ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on muun muassa rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjojen kulujen kasvua. Kuten eduskunnan tarkastusvaliokunta totesi jo vuoden 2015 eduskuntavaaleja koskevan Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksen käsittelyn yhteydessä, laki ei ole onnistunut tässä tavoitteessa. Mietinnössään tarkastusvaliokunta kiinnitti huomiota kampanjakulujen kasvuun ja totesi, että voimassa olevalla lainsäädännöllä ei ole kyetty vaikuttamaan kampanjakulujen kasvun hillitsemiseen. Valiokunnan mielestä

Lakialoite LA 3/2019 vp

huoleen vaalikampanjoiden kulujen kasvusta ja siitä aiheutuvista kielteisistä vaikutuksista esimerkiksi ehdokkaaksi ryhtymiselle oli syytä suhtautua vakavasti. Valiokunta piti selvittämisen arvoisena ehdotusta toimivasta kampanjakatosta, joka tasaisi varainhankintaan liittyviä eroja ehdokkaiden välillä (TrVM 1/2016 vp).

Vuoden 2017 kuntavaaleja koskevan kertomuksen käsittelyn yhteydessä tarkastusvaliokunta toisti aiemman huolen ja piti edelleen selvittämisen arvoisena ehdotusta toimivasta kampanjakatosta, joka tasaisi varainhankintaan liittyviä eroja ehdokkaiden välillä. Valiokunta ehdotti tuolin, että hallitus tekisi selvityksen asiasta (TrVM 1/2018 vp).

Kampanjakattoajatus oli esillä jo vaalirahoituslain säätämistä edeltäneessä vaali- ja puoluerahoituskomiteassa. Komiteanmietinnössä (2009:3) esitettiin, että lakiin lisättäisiin vaalikohtainen maksettua mainontaa koskeva kampanjakatto. Mainonnan lisäksi vaalikampanjan kuluja syntyy usein esimerkiksi erilaisista tapahtumista. Kampanjakaton olisi perusteltua koskea kaikkia vaalikampanjan kuluja.

Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta mahdollistaa huomattavankin ulkopuolisen rahoituksen jäämisen näkymättömiin silloin, kun äänestäjä on tekemässä äänestyspäätöstään. Ennakoilmoitusvelvollisuus ehdokkaan vaalikampanjasta on nykyisin vapaaehtoinen. Äänestäjät eivät välttämättä saa tietää, kenelle ehdokas valituksi tullessaan joutuisi kiitollisuudenvelkaan saamiensa tukien ja lahjoitusten vuoksi.

Kansalaisten luottamuksen edistämiseksi avoimuutta kampanjarahoituksesta ja ehdokkaan tukijoista tulisi lisätä, minkä vuoksi jokaisen vaaleihin ehdolle asettuvan tulisi ilmoittaa kampanjansa suunnitellut tulot ja menot äänestäjille jo ennen ennakoäänestystä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 11 §:n 1 momentti sekä *lisätään* lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

Lakialoite LA 3/2019 vp

4 a §

Vaalikampanjan kulut

Ehdokkaan on huolehdittava siitä, että hänen vaalikampanjansa yhteenlasketut kulut eivät ylitä kunnallisvaaleissa 7 500 euroa, eduskuntavaaleissa 30 000 euroa ja europarlamenttivaaleissa 50 000 euroa.

— — — — —

11 §

Ennakkoilmoitus

Ehdokkaan sekä presidentinvaalissa ehdokkaan asettaneen puolueen ja ehdokkaan asettaneen valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen tai tämän varamiehen tulee toimittaa ennen vaalipäivää, kuitenkin aikaisintaan ehdokaslistojen yhdistelmän ja presidentinvaalin ehdokasluettelon laatimisen jälkeen, valtiontalouden tarkastusvirastolle ennakkoilmoitus, joka sisältää suunnitelman vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 25.6.2019

Veronika Honkasalo vas
Ritva Elomaa ps
Sanna Antikainen ps
Anna Kontula vas
Sheikki Laakso ps
Mai Kivelä vas
Sebastian Tynkkynen ps
Katja Hänninen vas
Mari Holopainen vihr
Jari Myllykoski vas
Pia Lohikoski vas
Hanna Sarkkinen vas